

Egy autentikus női hang, avagy új látásmód, új világkép – beszélgetés Séllei Nóra professzor asszonnyal –

Dr. Séllei Nóra, a Debreceni Egyetem Brit Kultúra Tanszékének egyetemi tanára, nagydoktori disszertációját 2013. április 10-én védte meg a Magyar Tudományos Akadémián. Témája: „Kulturális (ön)reflexivitás Virginia Woolf harmincas évekbeli regényeiben,” melyben – Magyarországon az elsők között – a feminista irodalomelmélet szemszögéből értelmez szövegeket. Kutatási és oktatási területe a 19–20. század irodalma, az angol nyelvű, elsősorban brit írók munkássága, az angol modernizmus, a feminista irodalomelmélet és -kritika. Öt monográfiát, több szerkesztett kötetet, közel 100 tanulmányt és recenziót publikált külföldön és Magyarországon. Számos szépirodalmi fordítása is megjelent.

EE: – Professzor Asszony! Vizsgálódásának középpontjában a feminista kultúrkritika áll, vagyis a kulturális szövegekben megjelenő nemi kódoltságra érzékeny kritikai szemlélet. A feminizmussal szemben a mai Magyaror-

szágon sokaknak előítéleteik vannak, mondhatni azt is, hogy a szó pejoratív kicsengésű. Ön nyíltan felvállalja feminista voltát. Miért tartja fontosnak, hogy a hagyományosnak mondott irodalomszemlélet és -kritika

mellett a feminista irányzat is elfogadott legyen a magyar irodalomtudományban? Mit ért az alatt, hogy feminista irodalomértés?

– Valóban vállalom feminista mivoltomat, természetesen az itt a kérdés, hogy mit értünk ez alatt. Teljesen egyetértek abban, hogy Magyarországon ez a szó negatív kicsengésű, azonban úgy gondolom, hogy ilyen szempontból is a kulturális típusú híd, a közvetítő szerepét kívánom betölteni, mint ahogy mindenki, aki idegen kultúrával foglalkozik kutatói vagy oktatói szinten. Fontos abba belegondolni, hogy 1945 után teljesen eltérő volt a nyugati és keleti országok fejlődése, és a 60-as évek végétől az angol nyelvű kultúrákban elkezdődött a feminizmus második hulláma, melyet kultúrák központú feminizmusnak lehet nevezni. Az első hullám célkitűzése, a nő jogi egyenlőségének kivívása megvalósult ugyan, de ez önmagában nem garantálja, hogy ne működjön a társadalmakban egy megfoghatatlan, rejtett, látens diszkrimináció velük szemben. Míg a keleti blokk országaiiban ezeket a típusú problémákat elnyomta a hivatalos retorika, a nyugati világban felszínre törtek, és az akkor kialakuló kritikai kultúrákutatásnak mint tudományos vizsgálódási területnek – és egyúttal módszertannak – a részévé váltak. Szükségesnek tartom tehát azt a kérdést feltenni, hogy mennyire játszik szerepet bizonyos megnyilvánulásokban, hogy férfias-ként vagy nőiesként kódolódtak, és ezeket a kérdéseket – mutatis mutandis – a kortárs feminista elmélet szerint az irodalmi szövegeknek is fel lehet tenni. Ebben áll az én feminizmusom.

EE: – A *Miért félünk a farkastól?* című könyvében teszi azt a megállapítást, hogy a feminizmus egy széles körű társadalmi programot hirdet, amely nagyfokú tudatosságot követel meg mindenkítől ahhoz, hogy az elnyomás összes megnyilvánulási formáját ki-

iktassuk magunkból. Merthogy ma sincsen valódi szabadság és egyenlőség. Ezt csupán a férfi és nő kapcsolatának viszonylatában érti, vagy úgy általánosságban is?

– Azt gondolom, hogy európaiságunkhoz hozzátartozik, hogy figyeljünk egymásra, és a tág értelemben vett intézményes működésünkben gyakorlatilag minden lépésnél kérdezzünk rá, mennyire veszi kultúránk természetesnek a nők jelenlétét, és ha negatív választ kapunk, annak mi az oka. Meggyőződésem, hogy a nemi szerepekhez fűződő, adottnak tekintett felfogásnak az újragondolása nemcsak a nők életérzésének jobbá tételét mozdítaná elő, az a férfiaknak is jobb lenne. Egy ideális, tehát utópisztikusnak tűnő társadalom nem feltétlenül kromoszómák, bórszín vagy akármilyen egyéb – akár genetikailag kódolt, akár társadalmilag konstruált – másság szerint skatulyázza be az embereket. Véleményem szerint egy igazán demokratikus, az embereknek nemcsak a jólétéért, de a jólétéért is szerveződő társadalomban törekedni kell minden olyan típusú előítélet megszüntetésére, amelyet másokkal szemben táplálunk pusztán azért, mert valamilyen szempontból eltérőnek tekintjük őket magunktól. Tovább tágítva a kört a feminista szemléletmód szerint újragondolandó akár az ember és a természet, a tudomány és a természet viszonya is.

EE: – Ugyancsak e könyvében boncolgatja a férfihang-női hang kérdését, és kifejtve azt, kijelenti, hogy sokszor még ma is kettős mércét alkalmaznak a nők és a férfiak megítélésében, többek között akkor is, ha a tudományos munkásságuk minőségéről van szó. Érte-e Önt eddigi tevékenységei során hátrányos megkülönböztetés csupán azért, mert nő?

– Furcsán hangzana, ha most azt mondanám, hogy nagyon komoly megkülönböztetések értek a szakmámban azért, mert nő vagyok, hiszen azon kevés nő közé tartozom (a Debreceni Egyetemen kb. 10%), akit professzorrá léptettek elő. Az aránytalanság ugyanakkor szembetűnő. Éppen ebben az évben zártunk le egy kétéves projektet, melynek keretében mélyinterjúkat készítettünk végzett bölcsészekkel. Arra voltunk kíváncsiak, hogyan alakult a pályájuk: mit ér a bölcsészdiplomás, ha nő? Érdekes tapasztalatokról számoltak be, megerősítettek engem abban, hogy rejtetten, de ma is működik a kettős mérce. Például egyöntetű volt az a vélekedés, hogy majdnem természetes, ha egy állásra két jelölt van, és az egyik nő, a másik férfi, többnyire az utób-

bit választják. Az én esetem is hasonló volt, de mert a rendszerváltás után nagy szükség volt angoltanárokra, s ekképp oktatókra is, így én is bekerültem. Gondolom, nem vagyok egyedül a generációmban, akinek nagyon kicsin múltott, hogy bizonyíthatta, alkalmas a feladatra.

EE: – A tudományos kutatásai mellett ezekhez a témákhoz kapcsolódóan számos, a hallgatók körében népszerű kurzust vezet. A Mark My Professorban néhány kivételtől eltekintve csupa ötös, mondhatni szuperlatívuszokban írnak Önről mint tanárról, mint emberről. Csak néhányat említenék ezekből: „profizmus, maximalizmus, intelligencia, egyediség.” Azt is a javára írják a hallgatói, hogy rendkívül nyitott a hozzászólásaikra, annak a „bizonyos kis füzetnek” a feljegyzéseit, a hallgatói véleményeket milyen szinten képes beépíteni a saját gondolatmenetébe?

– Tényleg megpróbálok odafigyelni a hallgatókra, éppen ezért szeretek jobban szemináriumot tartani, mint előadást, mert az párbeszéd, sokkal élőbb, személyesebb, a hallgatók meg tudnak nyilvánulni, ezáltal fejleszteni tudjuk a gondolkodásukat. Minden csoportot arra biztatom, hogy ők kezdjék az órát, és én úgy építem fel a szemináriumot, hogy figyelembe veszem a gondolataikat, erre való a kis füzet. Amikor először találkozunk ezzel az óravezetési módszerrel, egy kicsit meg vannak szeppevenve, de rájönnek, hogy elmondhatnak bármilyen véleményt, én nem fogom azt mondani, hogy az nem jó, legfeljebb annyit, gondoljuk újra, vizsgáljuk meg a dolgot más szempontból. Ennek a következménye az, hogy sokan keresnek meg témavezetőnek szakdolgozathoz, TDK-hoz és PhD-hoz is. Úgy érzem, a hallgatók egy része lebont bizonyos

gátakat, szívesen jönnek fogadóórára, beszélgetni, ami segíti a szakmai munkát is.

EE: – Ön számos pozíciót tölt be, amiket a hagyományos értékrend szerint férfiaknak szokás. Az Angol-Amerikai Intézet igazgatóhelyettese, a Gendertudományi Központ vezetője, a Magyar Anglisztikai Társaság (HUSSE) elnöke. Ha így vesszük, nő létére férfiaknak „kijáró” pozíciókban is megállja a helyét. Tudom, hogy feleség és anya is, ez kötelezettségekkel jár, mik azok a nőies szerepek, amelyeket ezzel együtt vagy ezen túlmenően szívesen felvállal?

– Jelen pillanatban elég sok funkciót töltök be, de próbálok ezeket nem hatalmi pozícióként, inkább szolgálatként kezelni. Érdekelnek a közösség dolgai, el szoktam mondani a véleményemet, aminek persze nem mindig örül mindenki. Huszonnegyedik éve dolgozom az egyetemen, és az évek során belső az ember bizonyos feladatokba, funkciókba. Valóban férfias pozíciók ezek, de szeretném sok szempontból másképp, nőként csinálni. És ott van az embernek a másik, a privát élete, amelyben feleség és anya is vagyok, bár a gyermekem már felnőtt, unokám pedig még nincs, így ez most viszonylag könnyű élet. Feleségként nagyon nagy szerencsém van, a férjem mindenben maximálisan támogat. Mindketten tudatában vagyunk annak, ha ki akarjuk hozni magunkból azt, ami szakmailag bennünk van, oda kell figyelniük egymásra. És ugyanúgy, mint mások, én is folyamatosan végzek nőies, avagy házimunkát, ami sokszor ki is kapcsol. És hobbijaim is vannak: szeretek kerésszpedni, a kutyaikat sétáltatni, úszni, sízni, futni – megpróbálok ilyen szempontból is teljes életet élni.

Szegedi Magdolna